

Projekt, postup a zpráva z výzkumu

Základy pedagogické metodologie, JS 2004, Mgr. Mgr. K. Vlčková

Tento materiál slouží jako podklad pro výuku, není recenzován a vychází ze základní a další rozšiřující literatury uvedené níže.

Projekt empirického pedagogického výzkumu

Projekt výzkumu (synonymum *výzkumný projekt*) je (písemný) plán, na jehož základě se má určitý výzkum realizovat. Na vytvoření kvalitního výzkumného projektu záleží zdar plánovaného výzkumu. Plán by měl obsahovat:

1. Vymezení zkoumané problematiky

- Popis toho, co se zkoumá (O čem tento výzkum je?) a pro jaké účely (Proč je tento výzkum realizován?). Uvést základní argumenty o nutnosti a účelnosti výzkumu.
- Psát stručně a argumentovaně, všeobecně srozumitelně, bez úzce speciálních termínů, příp. alespoň termíny vysvětlit. Zaměřit se na jeden ústřední problém.

2. Zhodnocení dosavadních poznatků o problematice

- Českých i zahraničních, všech relevantních poznatků.
- Ke všemu je obvykle již něco napsáno, když ne u nás, tak v zahraničí.

3. Stanovení cílů, hypotéz a plánovaných výstupů výzkumu

- Cíle výzkumu raději menší (zejména u začínajících) – co se výzkum snaží objasnit, jaké poznatky chce přinést, jaký problém hodlá vyřešit nebo přispět k jeho řešení.
- *Hypotézy* musí být vědecky založené pravděpodobnostní predikce o možných výsledcích, musí korespondovat s cíli a být správně formulované (více viz další přednášky).
- Výstupy výzkumu – jak a v jaké formě budou výsledky zveřejněny (výukový kurz, článek, monografie aj.).

4. Popis výzkumné procedury (metod, vzorku, předvýzkumu, výzkumu atd.)

- Popis metod, popis způsobu získávání a zpracování dat i dalších informací.
- Popis *výzkumného souboru* a *vzorku* (žáků, dokumentů, učebnic).
- Výzkum musí být možno podle návodu zopakovat.

5. Časový harmonogram výzkumu

- Kdy bude projekt zahájen.
- V kterých časových fázích budou realizovány jednotlivé etapy/části výzkumu.
- Kdy bude výzkum ukončen.
- Termíny se uvádí přibližně (čtvrtletí, pololetí obvykle).

6. Organizační, materiální a finanční zabezpečení výzkumu

- Kde bude výzkum prováděn, např. na kterých školách, regionech.
- Kdo bude výzkum provádět, z které instituce pochází.
- Jak bude výzkum organizován - administrativa, kde budou soustředěna sebraná data, jak bude zajištěn přístup ke zkoumané populaci (např. do škol).
- Jak a kým bude výzkum financován – finanční rozpočet.

7. Způsob publikování a využití výsledků výzkumu

- Jak je plánováno využití výsledků.

Postup při empirickém výzkumu

- 1. Vymezení výzkumného oblasti / výzkumného tématu / předběžné vymezení problému**
 - vymezení a zmapování *výzkumného pole*, jeho rozsah a obsah
- 2. Příprava**
 - studium odborné literatury, *rešerše* ...
 - zpřesňování problému (např. i orientací v terénu)
 - zjednodušení sítě vztahů - *model*
- 3. Přesná formulace výzkumného problému**
 - vybírá se klíčová otázka – nosný problém
 - *výzkumný problém* je jasná a jednoznačná otázka (popř. výrok), na kterou hledáme odpověď
 - vymezení pojmů a *proměnných* výzkumu
- 4. Přesné vymezení úkolů výzkumu, cílů, zpracování projektu výzkumu**
- 5. Formulace hypotéz a jejich operacionalizace**
 - z *teorie* vygenerujeme *hypotézy* o vztazích
 - mapování teoretických *pojmu* a *indikátorů*, *operacionalizace* pojmů
- 6. Volba výzkumných metod a způsobu zpracování dat**
 - vybíráme metody a konstruujeme nástroje pro měření
 - předem plánujeme i metody zpracování dat
- 7. Výběr zkoumaných osob**
 - přesné vymezení *základního souboru* je podstatné pro celou koncepci výzkumu
 - stanovujeme *výběrový soubor* (vzorek), buď: 1) záměrný výběr, 2) náhodný výběr, 3) stratifikovaný, 4) spárované nebo-li vyrovnané výběry
- 8. Předvýzkum**
 - ověření metod, hypotéz, možností zpracování dat, výběru vzorku aj. a provádíme jejich korekce
 - dopřesnění problému
- 9. Výzkum, sběr dat**
- 10. Zpracování dat**
 - třídění dat, tvorba databáze, předzpracování a statistické zpracování dat
 - počítačové zpracování v programech Excel, SPSS, Statistica aj.
- 11. Interpretace výsledků**
 - vysvětlení, možné zdůvodnění výsledků výzkumu
 - srovnání s předchozími výzkumy a zahraničím (souhlasí, nesouhlasí a proč, nová zjištění, ..)
 - na základě závěrů z analýz se dochází k závěrům závažnějším a obecnějším
- 12. Závěry**
 - vyvození závěrů výzkumu (zhodnocení výsledků, postupu, chyb, nedostatků, přínosu, dosažení cílů; možnosti a způsoby převedení výsledků do praxe, ..)

Struktura zprávy z výzkumu

Struktura následné zprávy z výzkumu (synonymum výzkumná zpráva) má přibližně níže uvedenou strukturu. Některé body mohou být zahrnuty pod jeden (např. 2. a 3. nebo 8. a 9.).

1. úvod do problematiky
2. historie a stav zkoumané problematiky na základě odborné literatury
3. cíle a úkoly výzkumu
4. hypotézy a jejich operacionalizace
5. použité metody, zpracování dat, výzkumný vzorek, plán výzkumu, popis předvýzkumu a hlavního výzkumu
6. analýza, prezentace dosažených výsledků
7. interpretace a diskuse dosažených výsledků
8. celkové závěry a doporučení
9. význam dosažených výsledků pro praxi
10. použitá literatura
11. seznam obrázků, tabulek, schémat, grafů, diagramů, aj.
12. přílohy

Stručná zpráva:

1. **úvod** (dosavadní stav zkoumané problematiky, definice pojmů)
2. **metodologie** (metody, výzkumný vzorek, sběr a zpracování dat atd.)
3. **výsledky** (tabulky, grafy, popis)
4. **diskuse** (interpretace výsledků a jejich diskuse, využití v praxi aj.)

Časové rozložení výzkumu¹

<i>časový interval</i>	1	2	3	4	5	6	7	8
stanovení výzkumného problému	→							
informační příprava	→							
příprava výzkumných metod			→					
sběr a zpracování údajů					→			
interpretace údajů							→	
psaní výzkumné zprávy								→

Kolik času výzkum zabere?

- To závidí na zkušenosti výzkumníka a na náročnosti výzkumu.
- Co se týče časového plánování výzkumu, udělejte si spíše pesimistický odhad potřebného času a ten vynásobte třemi! Nepodceňte časovou náročnost, zejména, když začínáte. Tvořivá část výzkumu musí dozrát. Sběr dat může být urychlen zintenzivněním práce.

¹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6. s. 14

Rozšiřující nepovinná literatura k tématu:

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

- s. 13 –15 – etapy výzkumu, časové rozložení výzkumu

PRŮCHA, JAN *Pedagogický výzkum. Uvedení do teorie a praxe*. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-132-3.

- kap. 7 – výzkumný projekt, s. 103 – 112

PELIKÁN, JIŘÍ *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998.

- kapitola 3 – výběr vzorku, formulace výzkumného problému, hypotézy; 4 – validita, reliabilita; částečně kap. 5 – výzkumný projekt, předvýzkum; kap. 9 – zpracování výsledků, výzkumná zpráva

SKALKOVÁ, JARMILA a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha : SPN, 1983. Bez ISBN (SPN publikace č. 46-00-22/1.).

- kap. 4 (s. 42-53) – formulace výzkumného problému, hypotéz; kap. 6 (s. 136 – 138) - plánování výzkumu, etapy.

DISMAN, MIROSLAV *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

- kap. 4 – plán, hypotézy; kap. 5 – vzorek

MAŇÁK, JOSEF a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno : MU, 1994. ISBN 80-210-1031-2.

- kap. 4